

SITGES

DESAPAREGUT

Roland Sierra

SITGES

DESAPAREGUT

 efadós®

 Ajuntament
de Sitges

SITGES

DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2018

© dels textos: Roland Sierra Farreras

© del pròleg: Joan Yll Martínez

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Sitges

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Autor Desconegut / IEFC - Col·lecció Roisin

Fotografia de la portadella:

Autor Desconegut / Fons Jordi Mirabent Castiel

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-16547-99-9

DL B 2771-2018

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRESENTACIÓ

Joan Yll Martínez

Pàg. 10

INTRODUCCIÓ

Roland Sierra Farreras

Pàg. 14

CENTRE URBÀ

Pedres desaparegudes i espais transformats

Pàg. 120

LA FAÇANA MARÍTIMA

De la Punta a Terramar

Pàg. 170

EL GARRAF

Activitat humana a recer del massís

PRÒLEG

JOAN YLL MARTÍNEZ

Cronista oficial de la vila

Els carrers de Sitges són el punt de partida que ens permet avançar fins als nostres dies. Els camins que conduïen a una masia, a l'ermita, al bosc... han acabat convertits en carrers i en ells hi campa el progrés. Testimonis de l'anar i venir de la gent, dels entreteniments de la mainada i lloc de trobada. Així, a les nits d'estiu, el veïnat els freqüentava per acompanyar-se a la fresca, cosa que propiciava tertúlies que enfortien lligams d'amistat.

De bon matí, la gent s'abraçava a la rutina diària. Les dones escombraven el seu tros de carrer i damunt la terra hi espargien uns regalims d'aigua perquè no s'aixequés pols; aquests carrers de casa nostra per on transitaven els

carros tirats per cavalls. La majoria d'ells tenien la quadrada en els baixos de les cases; alguns havien de travessar l'entrada i el menjador per arribar a l'estable. I, quan les primeres feines eren enllestides, les mestresses de casa tancaven la porta i deixaven la clau posada al pany. Un senyal de confiança i d'hospitalitat.

Un d'aquells entreteniments de la juvenalla era jugar a *cuit i amagar*. A qui li tocava *parar* es concentrava tancant els ulls i comptava fins al número acordat, i tot seguit s'afanyava a trobar els «amagats». Quan et giraves i obries els ulls, feia la sensació que l'entorn s'havia transformat.

Aquesta percepció la podríem assimilar a la contemplació de l'obra que tenim a les mans. En un tancar i obrir d'ulls ens trobem amb un Sitges oblidat, el qual, gràcies a

la sensibilitat de Roland Sierra Farreras, hem recuperat. I, amb ell, la blancor que tant caracteritzava al poble de pescadors i pagesos. Un blanc tan nostre que els veïns el retenien permanentment en el fons de la galleda de la calç que era darrere la porta del cancell. I així, quan els baixos de la paret s'embrutaven, simplement els retornaven la pulcritud amb una passada d'escombreta.

A remolc de la modernitat, aquesta, la seva empremta, és el testimoni d'un pas endavant. Quan en Roland es dedica a tornar a desfer el camí recorregut, el resultat és un treball d'orfebre farcit d'enyorança. Un valuós document gràfic que ha de servir per tafanejar en el passat i per poder reflexionar sobre si el Sitges actual és com se l'imaginaven els nostres avis...

L'historiador Roland Sierra, de la mà de l'Editorial Efadós, ens presenta aquest tresor: *Sitges desaparegut* i ens ofereix, així, l'oportunitat de poder guaitar-hi, quan ja es trobava lluny i amagat. *Desaparegut*. Com molt bé ho escriu l'autor.

JOSEP SALVANY BLANCH / BIBLIOTECA DE CATALUNYA

CREU DE RIBES

Als afores de les poblacions solia haver-hi antigament uns monuments en forma de creu que servien per indicar on començava i finia el terme municipal. Eren les anomenades *creus de terme*. A Sitges, una de les que encara es conserven és la creu de Ribes, a la pàgina anterior en una imatge del 1914.

ESCENA MARINERA

En aquesta pàgina, típica estampa marinera del 1890. Dos pescadors estiren la corda, mentre uns altres dos col·loquen sota l'embarcació unes fustes —que estaven untades amb greix animal— per facilitar l'operació de treure la barca de l'aigua.

INTRODUCCIÓ

ROLAND SIERRA

Historiador i escriptor

Al'estiu del 2004, i gràcies a la llavors regidora de Cultura, Àngels Parés, vaig entrar en contacte amb els responsables d'Efadós, els quals em proposaren d'elaborar *L'Abans* de Sitges. L'experiència va ser una de les més gratificants de la meua vida. Dues tardes per setmana visitava la Biblioteca Santiago Rusiñol per recollir les fotografies que, com per art de màgia, anaven sorgint d'àlbums, calaixeres i caps de sabates. Al final es recolliren prop de 4.000 imatges procedents de dos centenars i mig de particulars i famílies. D'aquestes, se'n va publicar un miler en 54 fascicles, un per setmana al llarg d'un any.

Com a continuació de *L'Abans*, el 2013 començà a editar-se *Sitges yeyé*. Malgrat que abastava un període molt més curt –a penes dues dècades–, el volum contenia tants documents gràfics com l'anterior. D'altra banda, ha estat l'únic llibre de la col·lecció en què s'ha combinat el blanc i negre amb el color, la qual cosa el converteix en una curiosa raresa dins de la nombrosa família dels *Abans*.

Han passat quatre anys més i, mentrestant, Efadós ha endegat la col·lecció Catalunya Desapareguda, de la qual han vist la llum una trentena de títols, entre ells un de Vilafranca del Penedès i dos de Vilanova i la Geltrú, per esmentar dues poblacions properes amb les quals tenim estrets vincles històrics i culturals.

AUTOR: DESCONEGUT / FONS: ROLAND SIERRA FARRERAS

AUTOR: DESCONEGUT / IEF - Col·lecció THOMAS

I ara toca el torn a Sitges. Aquest és el primer volum dels quatre dedicats a la nostra vila que és previst que surtin els pròxims anys. Els carrers del poble i els paisatges que l'envoltaven són els principals protagonistes del llibre. És una passejada per un Sitges que ja no existeix, sovint molt difícil de reconèixer. A través d'una selecció de 160 imatges, el llibre proposa un viatge pel municipi entre les dècades del 1870 i del 1960. Un Sitges que en gairebé un segle passà de 3.500 habitants a 10.500. Un Sitges que veié l'arribada del tren i dels primers estiuejants, juntament amb la creació de nous barris, però que, en canvi, visqué la decadència de la població marinera i la destrucció de nombroses vinyes, hortes i sínies que hi havia escampades arreu de la localitat.

He dividit *Sitges desaparegut* en tres capítols geogràfics ben diferenciats: el primer engloba el nucli antic, el centre històric de la vila i els barris que, amb el pas del temps, s'han integrat al teixit urbà; el segon recorre la façana marítima; i el tercer inclou Vallcarca i Garraf, sense oblidar l'emblemàtica ermita de la Trinitat.

Quant a les imatges, la majoria són inèdites i desconegudes per al gran públic. Una part prové del fons de *L'Abans* –dipositat a la Biblioteca Santiago Rusiñol– i són fotografies que al seu dia no van aparèixer, tant perquè no encaixaven en el discurs narratiu com perquè se'n desconeixia algun aspecte. Una altra part prou important procedeix de l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya i l'Arxiu Nacional de Catalunya. La resta les han cedit col·leccionistes particulars, entre els quals voldria destacar Josep Maria Alegre –que m'ha ajudat molt a situar en l'espai i el temps diverses imatges–, Sebastià Giménez Mirabent i Jordi Mirabent Castiel, malauradament ja traspassat.

Sitges desaparegut representa la meua tercera i feliç col·laboració amb l'Editorial Efadós. He encarat el projecte amb la mateixa il·lusió i exigència amb què ho vaig fer en els dos llibres anteriors. I, com aleshores, desitjo que el lector gaudeixi del viatge tant com jo.

ANDRÉS FABERT / FONS MONTSE HILL BENAZET

CENTRE URBÀ

Pedres desaparegudes i espais transformats

A l'època altmedieval, una muralla i diverses torres protegien el puig de Sitges, a la part alta de la vila, on s'aixecaven el castell i la primitiva església parroquial. En els segles XIII i XIV, el poble experimentà un creixement demogràfic que comportà l'aparició d'un barri fora muralles –el de Sant Sebastià– i la formació d'un raval al voltant del camí públic –l'actual carrer Major.

D'aquell clos murallat, avui en queden poques restes. Aquest serà el nostre punt de partida. Des del Vall recorrerem el nucli antic –el carrer d'en Bosc, la plaça de l'Ajuntament, el Baluard, el Racó de la Calma, etc.– i després baixarem fins al Cap de la Vila per transitar pels carrers més centrals del poble. També ens arribarem als sectors originàriament més llunyans –el Poble Sec i les Cases Noves, entre d'altres– i que ara ens semblen a quatre passes del rovell de l'ou.

Durant el trajecte, gràcies al poder evocador de les imatges, comprovarem com ha canviat la fesomia de Sitges en els darrers cent anys i escaig.